

KITARTÁS

A „KITARTÁS“ KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ ORSZÁGOS EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA

→ MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN. ←

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Baross-tér 17.
II. emelet 19.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TURTSÁNYI VILMOS.

A „Kitartás“ egyesület alapszabályait
a nmélt. m. kir. belügyminiszterium
49.452 902. szám alatt hagyta jóvá.

Közgyűlésünk.

Lapunknak mult számában közzétett mérlegek tájékoztatást nyújtanak arról, hogy mennyire eredményes volt az a munka, melyet ebben az üzletévben végeztünk. Ugy egyesületünk, mint szövetkezetünk működése a legjobb eredményekkel záródott. Mindamellert még nagyon sok munka vár reánk, ha mindazon célokat el akarjuk érni, melyeket magunk elé tűztünk. Mert most már arról van szó, hogy lépésről-lépésre haladjunk előre azon munkásságunkban, mely tagjainknak kézzelfogható anyagi előnyöket is biztosítani fog.

Habár a közgyűlésen csak kevés szó esett arról, a mit tervbe vettünk, hogy tagjainknak módot nyujtsunk a vagyoni gyarapodásra, annak inkább az volt az oka, hogy akkor még nem tudtunk olyan tervekkel előállani, melyeknek részletes megvitatásába lehetett volna belebocsájtkozni, mint az, hogy hiányzott volna a kellő érdeklődés.

Mert hisz beható és értelmes vita tárgyát képezte ugy tagjainknak a biztosítása, mint szövetkezetünknek a hitelnyújtás terén kifejtett sikeres munkálkodása. Mindazon hozzászólások, melyek elhangzottak, csak azt bizonyították, hogy ismét kellő érdeklődéssel viseltetnek tagjaink ezen intézményeink iránt. Szóba kerültek mindazon dolgok, melyeket mult lapunkban említettünk és épen ezért most már remélhető, hogy tagjaink is kölcsönösen közre fognak működni azon, hogy mennél többen csatlakozzanak hozzánk. Akkor azután továbbra is azt az utat követhetjük, a mely máig oly szép eredményekre vezetett és még a lehetősége is ki lesz zárva annak, hogy tagjainkat nagyobb díjakkal kelljen megterhelni. Ezt azonban csak az esetben érhetjük el, ha minden egyes tag velünk dolgozik és szaporítja számunkat. Ez pedig kötelessége is mindazoknak, a kik egye-

sületünk által nyújtott előnyökben részesülnek. De leginkább kötelessége azon idősebb tagállományunknak, a kikre az egyesület ráfizet és a kik oly előnyöket élveznek, melyek semmi arányban sem állanak az ő befizetéseikkel. Mult lapunkban is csak ezekről volt és lehet szó. Ha tehát egyesületünk tagállománya nem szaporodnék, maga a közgyűlés is arra az álláspontra helyezkedett, hogy idősebb tagjaink az értük fizetett díjtöbbletet megtérítsék. Ettől azonban ez időszerint elállottunk, azon reményben, hogy mindenki kötelességének fogja tartani a jövőre nézve egyesületünket új tagokkal szaporítani. Az elmúlt évek hibái ma már alig érezhetőek és legfeljebb abban nyilvánulnak, hogy tagjaink egy része tulkoros és már felvételük alkalmával sem örvendett annak az egészségnek, a mely egyik sarkalatos feltétele a biztosításnak, a mint azt a sűrű halálesetek eléggé bizonyítják. Ez okból azután terheink is nagyobbak, mint lettek volna, ha nem olyanok képeznék tagjaink egy részét, a kiket semmiféle biztosító társaság sem fogadott volna el. Mi azonban ezt a nehézséget is elhárítottuk, mert a biztosító társaság egész állományunk biztosítását elvállalta annak idején és ma már az a gond nem foglalkoztat minket, hogy azok számára külön tartalékot gyűjtsünk. De még azt is elértük, hogy **ujjonnan belépő tagjaink kötvényei a belépés napjától már az egész biztosítási összeg értékét képviselik.** Ez magában véve oly nagy kedvezmény, a mit egyetlen más egyesület sem képes megadni. Ezzel is megkönnyítettük az ujonnan belépő tagoknak helyzetét, de még arról is gondoskodtunk, hogy szükség esetén megfelelő kölcsönökkel mindazoknak rendelkezésére álljunk, a kik bármi okból arra rászorulnak. Szövetkezeti mérlegünk eléggé bizonyítja, hogy mennyire lettünk igénybe véve ebben az évben. Ha valaki figyelemmel kísérte a lefolyt

négy évnek számadatait, az tudja, hogy mily csekély tőke állott kezdetben rendelkezésünkre és azt is láthatja, hogy a nagy pénzintézetek mily bizalommal vannak irányunkban.

Ez a bizalom tette lehetségessé, hogy a legmesszebbmenő igényeknek meg tudunk felelni, ez a bizalom tette lehetővé, hogy ma már komolyan foglalkozhatunk a házépítéssel is. Lehetővé akarjuk és tudjuk tenni, hogy tagjaink igényeiknek megfelelő tulajdonhoz jussanak és ne legyenek kitéve annak, hogy egészségtelen és célszerűtlen lakásokban kelljen meghuzódniok. Magától értetődik, hogy csak oly helyeken lehet a házépítést megkezdeni, a hol többen, de legalább tizen összeállanak erre a célra és képesek a telkek árát megfizetni. Mi el akarunk térni attól a ma divó telepítési rendszertől, mert ez nem szolgálhatja azt a célt, melyet mi magunk elé tűztünk. Mi egyrészt a fizetési feltételeknek könnyebb módját tartjuk szem előtt, másrészt pedig a lekötöttségen is könnyíteni akarunk oly módon, hogy az építés költségei egyszerű kölcsönképen szerepeljenek, melyet jogában áll mindenkinek bármikor egészen kifizetni, vagy megfelelő részletekben törleszteni. Ebből is láthatják tagjaink, hogy mi minden alkalmat megragadunk arra, hogy méltányos esetekben anyagi támogatást is nyujtsunk, de megkívánjuk tagjainktól, hogy ők is ezen intézményünkhöz ragaszkodva, minden alkalmat felhasználjanak egyesületünk felvirágoztatására.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények:

Egyesületi tagjaink a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag halálesetre a Dordrecht életbiztosító társaságnál van biztosítva, mint a kezei közt levő és a társaság által kiadott kötvényben részletezve van. Ha a tag bármely okból baleset ellen már nem biztosítható, a baleset folytán beállott halál esetére is megkapja a kötvényben annak módozatai szerint biztosított összeget.

2. Minden tag 60 éves koráig a „Providentia“ általános biztosító társaságnál ezen társasággal kötött szerződés értelmében és a társaság általános biztosítási feltételeinek keretében baleset ellen van biztosítva, még pedig:

a) baleset folytán bekövetkező halál esetén 1000, illetve 2000 korona erejéig,

b) baleset folytán beállott teljes vagy részleges állandó munkaképtelenség esetére a tag 1000, illetve 2000 korona arányában meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

Minden baleset, annak megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt a szerkesztőségnek okvetlen bejelentendő.

3. A tag belépésétől kezdve ugy peres, mint perenkívüli ügyekben az egyesület ügyésze által a készkiadások megtérítése ellenében képviseltetik.

4. Az egyesület közlönye minden tagnak belépésétől kezdve díjtalanul megküldetik.

5. A tagok kellő biztosíték mellett a „Kitartás Takaré- és Hitelszövetkezet“-től kölcsönt vehetnek igénybe.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek:

Lapunk 5. sz. kimutatott segélyösszeg K 144,350.—

Ujabb segélyek:

2898. sz. Ottopál János Budapest, a tag halála után (árvaszékhez) 1000 K.
956. sz. Faragó Imre Temesvár, a tag neje halála után 300 »

Balesetsegélyek:

Lapunk 5. sz. kimutatott segélyösszeg K 40,127.93

Mezőgazdasági munkásházak építése.

Darányi Ignác földmívelési miniszter törvényjavaslata, a melyet a gazdasági munkásházak építésének állami támogatásáról minap a képviselőház elé terjesztett, nagy lépést jelent a szociális politika terén. A földművelési kormány körülbelül 1900. óta kezdte fölkarolni a mezőgazdasági munkáslakások ügyét s azóta közel háromszázezer koronát fordított mezőgazdasági munkásházak építésére. De ez az összeg mindössze alig hatszáz munkásház építését tette lehetővé s még a legegésőbb szükséglet kielégítésére sem volt elegendő. Darányi törvényjavaslatában szintén csak évi háromszázezer koronát kér munkáslakások építésének előmozdítására, de ezt az összeget ugy kívánja fölhasználni, hogy a legközelebbi jövőben tizenötezer munkásház építése lesz lehetséges, a költségvetésben erre a célra a miniszter rendelkezésére bocsátott összeg tullepése nélkül. Hogy ez mit jelent, azt csak az ítelheti meg igazán, a ki tudja, hogy mennyire rosszak a munkások számára a lakáviszonyok a vidéken.

A javaslat megokolása is elismeri ezt, amikor rámutat arra, hogy egyes városokban és falvakban a mezőgazdasági munkás már nem szobát és konyhát, de csak szobasarkot tud bérelni és örül, ha évi jövedelmének husz százalékáért valami zugban meghuzhatja magát. E mellett a községekben a magánvállalkozás tartózkodik a munkásházak építésétől egyrészt azért, mert a bérleti viszony nem kecsegtet oly eredménnyel, mint a városokban, másrészt pedig, mert a korlátoltabb forgalmu munkásházakból a befektetett tőke csak nehezen vonható ki. A mezőgazdasági munkáslakások csekély jövedelmezőségének tulajdonítható ezért, hogy a munkásházak szaporodása nincs arányban a természetes népszaporodással és a munkások kénytelenek alig alkalmas helyet is lakás gyanánt elfogadni. Pedig a munkás-

lakás kérdésének helyes megoldását nemcsak a munkás érdeke követeli meg, hanem az ország érdeke is. A zsufolt lakás melegágya a bűnnek, romboló hatást gyakorol a közerkölcsökre, előmozdítja a tüdővész terjedését és a gyermekek halandóságát. De éppen azért, mert a munkáslakás viszonyok nagyon el vannak hanyagolva, csakis úgy lehet a bajon segíteni, ha egyszerre nagyobb mennyiségű gazdasági munkásház építését tesszük lehetővé. A költségvetésbe erre a célra fölvett háromszázezer koronát azért a miniszter nem mint tökesegítséget, hanem mint kamatsegítséget fogja adományozni. Igaz, hogy az országgyűlés e törvény elfogadása által évtizedekre terjedő kötelezettséget vállal, de a megokolás szerint ezzel tartozik a mezőgazdasági munkásosztálynak, tartozunk a társadalmi békének és a nemzeti termelésnek is. Ez az áldozat gyümölcsöző befektetés, amely dusan meg fogja hozni a kamatokat.

A munkáslakások építésére a javaslat megokolása szerint első sorban a helyi viszonyokkal ismerős hatóságok hivatottak. A támogatás, amelyet az állam a munkásházak létesítőinek nyújt, egyrészt abból áll, hogy a szükséges jogi és műszaki előmunkákat az állam lehetőleg állami közegekkel ingyen végezteti, másrészt pedig abból, hogy a telekvásárlásra és a házak építésére fordított tüke évi törlesztésének egy részét az állam vállalja magára. Ha például egy község száz munkáscsalád számára akar otthont biztosítani, s minden munkásház belekerül ezer koronába, a szükséges százezer koronát a község mint községi kölcsönt veszi föl, például ötven évre öt százalékos törlesztéses kamattal. A törlesztéses kamattól az állam például két százalékos magára vállal, vagyis évenként kétezer korona hozzájárulást ad, a száz házépítő munkás pedig évenként háromezer koronát, vagyis minden munkás évenként harmincz koronát fizet, ami mindenesetre kevesebb, mint a mostani lakásbér. A községre a munkásházak létesítésénél csupán adminisztratív teendő hárul és mást nem tesz, mint hogy állami támogatás mellett olcsó törlesztéses kölcsönt közvetít a munkásoknak. Ott, ahol a községek még ezt a föladatot sem vállalnák magukra, a miniszter gazdasági munkásházakat építő erkölcsi testületeknek is megadja az állami kedvezést, ha az üzérkedés kizártnak látszik. A döntő szempont mindig a munkásnak az érdeke. Olyan munkásház-telepek létesítését, melyek a községtől távolabb, valamely gazdaság közelében, erre való figyelemmel létesítenének, éppen ezért a törvény alapján támogatni nem lehet. A házépítésre fölvett kölcsön törlesztésének végső határidejét a javaslat száz félévben határozza meg, de rövidebb is lehet. E mellett a munkás a kölcsönt bármikor visszafizetheti.

A javaslat, hogy a munkásházak telkéül megszerzett területek telekkönyvi rendezését megkönnyítse, az idevágó jogügyleteknek bélyeg- és illetékmentességet biztosít. Ezenkívül a munkásházak husz évig adómentesek is. Hogy a megszerzett otthont a munkás meg is tarthassa, a törlesztés befejeztéig a munkásházak el nem idegeníthetők, bérbe nem adhatók, sem meg nem terhelhetők és a vételár-hátralékból, valamint az épület költségeiből származó kötelmek érvényesítését kivéve, végrehajtás alá nem vonhatók.

Véletlen találmányok.

Aki azt hiszi, hogy mindent föltaláltak az emberek — tehát tovább már nem is érdemes élni — az kegyetlenül csalódik.

Többek között eddig még nem találták föl a repülő gépet, a kormányozható gölyát, a csendes nyelvű asszonyt, stb. stb.

Még olyan ruhát se találtak föl, mely egy gomb megnyomása után lehámlanék az emberről, mint valami érett narancshéj, s aztán egy másik gomb is volna rajta, mely a felöltözködést *pillanatnyitáná*. Akkor nem akasztaná föl magát olyik ember nevetéses, bagatell okból:

— Én bizony nem fogok minden este levetkőzni és minden reggel felöltözni! Inkább fölakasztom magamat!

Mondom, még sok ugynevezett *közhely* van, ahol akad igen sok föltalálni való.

Tehát még érdemes élni: van tág terünk a különböző dolgok föltalálására.

És ez a tér nem is nagyon gidres-gödrös, sőt azt mondhatjuk, hogy igen könnyen járható: sokszor egy csekélységnek látszó *véletlen* vezet rá a legfontosabb vagy legpraktikusabb találmányokra.

Valaki véletlenül megdörzsöli a borostyánkővet és föltalálja az *elektromosság*.

A gyerek szappanbuborékokat fuj, s édesapja már *optikus* lesz; a buborékon keresztül ugyanis nagyobbán látta az anyjuk — nyelvét.

A legénykének jól ápolt bajszát elégeti a rövid szivar, s rákényszeredik a *szivolya* föltalálására.

Máskor aztán nem égeti el a bajszát, tehát sokkal szerencsésebb, mint Schwarz Berthold, ki csak a másvilágon vette észre, hogy ő a *puskapor* föltalálója.

A régi ember — az ugynevezett ősember — sokáig nem tudott *tüzet* produkálni. Azt gondolta, hogy a tűz állat, mely fával táplálkozik. Mikor pedig égetett a tűz, az ősember azt mondta rá, hogy a tűz harap! Később tapasztalta, hogy a villámsújtott fa is tüzet fog és *meleg* az istenadta. Meleg, talán kinjában? De a dörzsölés is meleget fakasztott a dörzsölt fából, a meleg aztán végre is tüzet produkált; igaz ugyan, hogy egy csomó víz árán, mely verejték alakjában rakódott a halálra fáradt ember homlokára . . .

Milyen rémséges nagy a távolság ettől a fadörzsöléstől a tökéletlen aczél-kova-taplóig, s innen addig az egyszerű dörzsölésig, mely a gyufaskatulyának oldalfalán történik.

Makó sincs messzebb Jeruzsálemtől!

A *hajókázásra* is a véletlen vezette az embert. Én szinte látom az egész szcénát. Az ifju az innenső parton áll, a tulsó parton ül a hölgy. Bajos az átjutás. A nőta is azt mondja:

»Széles a víz, nincsen sajka!»

Közben a fiatal ember látja az ügyes mőkust, mily vigan evez a part felé egy száraz ágon. Ő is összeró két erős galyat, áthuz rajtok egy kiszáradt bőrt és kész az első vízi jármű és az első száraz vizit!

A régi fenicziaiak is véletlenül jöttek rá az *üveg* előállítására. Történetesen salétromot szállítottak hajóikon. Utközben aztán megéheztek. Kimentek főzni a fővényes partra, s mivel kő nem találkozott közelében, salétrom-darabokat raktak fazekaik alá:

a többit aztán a homokkal és salétrommal a tűz elvégezte.

Ha a jó fenecziaiak véletlenül nem salétromot szállítottak volna, vagy valamely agyagos vidéken lepte volna meg őket az éhség, ma is régi kalendárium-lapokkal raggathatnók be ablakainkat.

Vagy a szép *biborfesték*, mely a régi hollandusoknak milliókat és milliókat szerzett, hasonlóképen a véletlennek köszönhető. A tengerparton rágódó kutya egyebek közt egy biborkagylót is fölfalt: persze a gyönyörű festéktől egészen piros lett az ábrázata. Gazdája a dolog után fürkészett és a drága festőanyagot megtalálta a biborkagylóban.

Maga a *porcellán* is a véletlen születtje. Egy alkimista — mint annyi más ezer és ezer — vegyi uton aranyat akart produkálni. Ez persze nem sikerült neki, de produkált olyan matériát, a porcellánt, mely ha maga nem arany is, de már sok aranyat hozott azoknak, kik előállításával foglalkoznak.

Ponze de Leon állítólag az örök ifjúság forrását kereste, holmi napjaikban is szörnyen óhajtott életelixir-félét, s bár megvénülve tért vissza Portorico szigetére, de utközben felfödözte Floridát.

S ez is valami!

Diderot, a híres pókező, ki kenyerre kente finnyás nők társaságában ez utálatos férgeket, vincczennesi börtönében ezt írta a falra:

— Törd össze a palát, higítsd meg borban s ezzel a folyadékkal úgy irhatsz, mint a tintával, ha van egy fogpiszkálód.

Tehát a *fogpiszkáló* mint írószer s a borban ázott pala tinta: Diderot véletlen találmánya.

Van Eyk János festőművész eleinte csak akvarelleket festett s hogy festése tartósabb legyen, bizonyos folyadékkal szokta festményeit áthuzni. Nagy baj volt azonban, hogy száradás után ez a felső réteg megrepesztett és a festményeket elrontotta. Ekkor Van Eyk különféle olajokát kezdett festményeibe keverni, melyek a kiszáradást megakadályozzák s így látott napvilágot első *olajfestménye*.

Maga a *festészet* pedig onnan datálódhatik, hogy az őseány gavallérját a mamához küldötte, hogy beszéljen a mamával! — ő pedig ezalatt a legénynek falra vetett árnyékát venyigeszénnel a falon megörökítette (*szénrajz*.)

Egy lusta asszony — mert ilyenek is vannak s állítólag ezek a világ legboldogabb asszonyai — sokáig nem pókhálózott szobájában. Az ablak egyik sarkában nagy szakértelemmel fonalazott egy pók, a nő megfigyelte a póknak öltéseit s elkészítette az első *csipkét* . . .

Sok szép és jó dolgot köszönünk tehát a *véletlennek*, de ha alaposan fürkesszük ezeket a véletleneket, oda fogunk lyukadni, hogy »mintha« ezeket a véletleneket egy jóságos Végtet intézné onnan fölülről: az emberiség javára és boldogítására.

Deák Antal.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Ellopott vasuti vonal. A mult hónapban az ir vasutak közgyűlésén az igazgatóság egy kissé furcsa esetet jelentett be az igazgatóságnak. A jelentés szerint a »Birr-Parsonstown« között lévő vasutvonalat ezelőtt harmincz esztendővel a szó szoros

értelmében ellopták. A szinte hihetetlen bejelentés valósággal derűtséget keltett az igazgatósági tagok között és aztán vizsgálni kezdték a dolgot. A körülbelül 20 kilométer hosszú vonalat 1868-ban építették 1,500.000 korona költséggel. Alig indult meg azonban a forgalom, a közlekedést nemsokára be kellett szüntetni az irországi forradalmi mozgalmak miatt. Azóta aztán nem is törődött a vasutal senki. Még az építési akták is úgy elkallódtak, hogy nem tudnak reájuk akadni. A lakók, akik a vonal mentén lévő falvakban laktak, eleinte csak a táviróvezetékeket kezdték lopkodni, később azután a jelzőkészülékeket is elhordták, végül pedig, mikor már egyebet nem találtak, a sineket is kikezdték. A sinek után jöttek a talpfák, amivel tél idején kályhájukat fűtötték a lakók. A legszebb a dologban az, hogy még az órházakat is elhordták, előbb az épület tetejét, aztán lassankint a köveket is. Az anyagot részint eladták, részint más épületbe építették bele. Azóta már 30 év mult el és csak most tudták meg a dolgot az illetékes hatóságok, amikor már bottal üthetik a nyomát a tetteseknek, akik a szigorú ellenőrzés miatt akár egész Irországot is ellophatták volna.

Ahol nincs etikett. Mig az olasz udvarnál ezelőit meglehetősen szigorú etikett uralkodott, addig III. Viktor Emánuel király majdnem egészen száműzte ezeket a formalitásokat. Az érintkezés az olasz udvarral ma már szinte fesztelennek mondható. Azelőtt például halálos véteteknek tartották volna, ha valamely urinó a király előtt gyászruhában jelent volna meg: érdekes állapotban levő nőket sem volt szabad a királyi pár elé bocsátani. A bejelentés formáságai is lényegesen enyhültek. Ha a király tehát az etikett kérdésekben szabadelvű is, azért a méltósága iránti respektust szigorúan megköveteli. Nemrégiben tábornoki díszruhában egyik herczegnő fogadtatására indult, midőn a lépcső alján két idegent pillantott meg, akik nem ismervén a királyt, nem is köszöntek neki. »Le a kalappal, uraim,« szölt a király, mereven rátekintve a két külföldire, akik ijedten vették le fővegüket. Később egyik kiérőjének megmagyarázta a király, hogy a tisztelgést nem a maga személyének vindikálta, mert hiszen az idegenek jóhiszeműleg mulasztották el a köszönést, hanem azt a tábornoki uniformisa részére követelte, amelyet az idegenek is respektálni tartoznak.

Nászutazók fülkéje. Londonból írják: A milánói vasutársaság vonalain május elsején léptetik életbe az elsőosztályú nászutazók fülkéjét. A nászutazók tudvalevőleg szeretik a meghitt egyedülletet és eddig, ha egy elsőosztályú fülkében édes kettesben akartak maradni, úgy négy jegyet kellett váltaniok. Ezután a nászutazók elsőosztályú fülkéjét két jeggyel is biztosítani lehet idegen utazók ellen.

Anglia vagyona. Londonból jelentik: A pénzügyminiszterium egyik hivatala most tette közzé a brit nemzet vagyonságáról készített kimutatást. A kimutatás szerint az egész ország évi jövedelme 912.000.000 font sterling, vagyis csaknem huszonegy milliárd korona. A mult évben 62.845 ember halt meg, a kik összesen 308 millió font örökséget hagytak hátra, a miből örökösödési adó és illeték czimén 274 millió jutott az államnak. A meghaltak között nyolcz milliomos is volt, huszonegynek a vagyona pedig ötszázezer és egy millió font között váltakozott. Százezer fontnál nagyobb vagyon, kétszázkilenczvennégy ember után maradt, ötvenezernél

több háromszáztizenhat után, huszonötezernél több kilencszázharminczegy után és tizernél több 2454 ember után. A jövedelmi adó, a mely Angliában öt százalékos, az állam bevételeinek legjelentősebb részét adja. Ötvenezer fontnál nagyobb bevétel után huszonöten fizetnek adót, s mindegyikneknek a bevétele százharmincezer font.

A marokkói arabok hiszékenysége. A marokkóiak életében még mindig nagy szerepet játszanak a csodák. Egy apró, a nép babonájára ható esemény valóságos forrongást idéz elő soraikban. Így például elégséges, hogy egy betanított ember vak-töltéssel lőjön a sherif mellére és a nép már is szentül meg van győződve, hogy törzsfőnökét nem fogja a golyó és vakon rohan utána, bármilyen elkeseredett küzdelembe. III. Napoleonról is mesélik, hogy ő gyakran kihasználta a mór népnek ezt a gyengéjét és egy alkalommal az afrikai mohamedánoknál is szerencsét próbált. Elküldötte ugyanis hozzájuk Houdin Róbertet, a ki készségesen állt a törzstagok fegyverei elé.

— Jól látjuk mi, — mondották azonban neki mély meggyőződéssel, — hogy téged csak az ördög ment meg attól, hogy a golyó a testedbe furódjon, míg sherifünk fölött Isten védő karja őrködik.

Bosconak, a híres varázslónak sokkal nagyobb szerencséje volt ezen a téren. A mikor ugyanis egyszer a constantinei vásáron sétált, egy arab tojáskereskedővel találkozott, a ki éppen vásárra hozta áruit.

— Mennyiért ad el nekem egy tojást?

— Két sous darabja!

— Mit? Két sous? Hiszen akkor maga tönkre fog menni! Hát nem tudja, hogy ma a tojásnak sokkal nagyobb az értéke, mert hiszen Isten ma csodát művel a tojásokkal! Itt van, én öt soust adok ezért az egyért!

És ezzel a kosárból kivett egy tojást. Az arab mosolygott az idegen együgyűségén. De ime, csodák-csodája! Bosco kezébe veszi a tojást és azt a kereskedő szemelättára feltöri. Az arabnak elállt a szeme-szája, mert a tojásból csak úgy dültek az aranyak.

— No, ezt bizony nem is tudtam! — szolt ujongva az arab, és sorra feltörte az eladásra szánt tojásokat. Természetesen ő már nem talált aranyakat portékájában.

Kutatás Nagy Sándor sirja után. A Szicíliai Diodorus állítása szerint Nagy Sándor bebalzsamozott holttestét Babilóniából Egyiptomba vitték és Alexandriában temették el. Az ó-kor e neves történetírójának állítását egyetlen határozott tény sem bizonyítja és ha tekintetbe vesszük, hogy a nagy uralkodó tetemeinek nyoma a IV. század óta teljesen elveszett, nagy kétkedéssel kell fogadni Diodorus adatait is. Csak egy dolog bizonyos: hogy Nagy Sándort tényleg Alexandriában temették el. Ezt igazolja az a sok történeti adat is, amelyeket a történetírók az idők hosszú folyamán keresztül egybegyűjtöttek. E szerint Nagy Sándor sirja a Ptolomäus-palota közelében, körülbelül ott volt, ahol a mai Nabi-Damal-mecset áll. Ez a városrész azonban még 275-ben egy nagy tüzvész alkalmával teljesen elpusztult és vele együtt eltűnt Nagy Sándor sirja is. A Nabi Damal-mecsetet a Com-El-Dick-domb tetejére építették és valószínűnek tartják, hogy Nagy Sándor sirja ennek a dombnak a tövében volt. Éppen ezért most mozgalom indult meg, amely-

nek az a célja, hogy a domb alját felkutassák és a nagy fejedelem sirját megkeressék.

A hangyáról. Az *Urania* utolsó számában olvassuk *Lasz Samu* dr. érdekes beszámolóját a hangya megfigyelésének legújabb eredményeiről.

A hangya intelligenciája már Linné óta nemcsak a természettudósokat, a rovarbiologusokat, hanem a művelt nagyközönséget is foglalkoztatja. Társas életük, csodálatos szervezkedésük, a munkafelosztás, építkezéseik, szobáik, kamráik, társasjátékaik és gimnasztikai gyakorlataik, az ivadékaik, lárvájuk, bábjaik, iránt megnyilatkozó szinte leirhatatlan gondoskodásuk és szeretetük, s ráadásul rabszolgatartásuk ösztöne: mind, mind eleven érdeklődést keltettek irántuk a természet barátaiban. A méhek geniális biográfusának: *Huber*-nek fia: Péter emlékezik elsőül a hangyák rabszolgáiról. Ezekről *Michelet*, az ideális lelkületű természetbuvár *Huber* tapasztalataiból szerzett tudomást, s nagy bánatosan írja naplójában: »Mikor a *Huber* kön véből arról a ritka s csodálatos tényről értesültem, hogy a hangyák egyes fajai rabszolgákat tartanak — elcsodálkoztam, miként különben az egész világot ámulatba ejtette ez a fölfedezés, de engemet rendkívüli mód bántott és el is szomorított«.

»Csodálatos! Hátat fordítok az emberek történelmének, hogy az ártatlanok világában gyönyörködjem. Abban reménykedtem, hogy az állatok világában reabukkanok a természetnek minden irányban egyformán megnyilatkozó örök igazságosságára s megtalálom a teremtés művének plánumát a maga eredeti romlatlanságában. Ennél a kedves, munkás, tölem annyira szeretett népnél e szigorú, de egyben megindító köztársasági erények mintaképeit kerestem és — ez a csodálatos, szinte leirhatatlan sajátosságuk köszönt engem.« »Hisz ez a rabszolgaság barátainak, a gonoszság hiveinek diadala. Pokol és zsarnokság kaczagjatok. A természet ragyogó fényébe sötét folt hullott.« . . . »*Huber* könyvét eldobtam s utálattal fordultam elő tőle. Bocsáss meg nagy észlelő; nagyapád, apád az édes gyönyörűség mámorába ringattak, elbájoltak, hatalmuk varázsoló erejével szoltak a lelkemhez. Az első *Huber*, a méhek nagy történetírója, kibővítette az emberek valóságát, fölemelte a szívünket. Ám a hangyák *Huber*ja összetörte az én lelkemet . . .«

És *Michelet* lassacskán mégis megvigasztalódik. Tanulmányozza újra meg újra a hangyák társadalmának sürgését-forgását, s látja, le is írja, hogy micsoda csodálatos szeretet, baráti vonzalom fejlődik a levéltetvek és a hangyák között, hogy mily gonddal, szeretettel táplálják, etetik a hangyák »fejős teheneik«: a levéltetveknek lárváit s gondozzák a bábjaikat, hogy édes nedvüket megszerezhessék. *Michelet* után *John Lubbock*, az angolok *Herman Ottó*ja, szólamlott meg. Sorozatos munkáinak mindegyike más-más oldaláról mutatta be a hangya, a méh és darázs életét és fényt derített a rovar és virág különös viszonyára. A hangyát befogadta csöndes tuszkulánumba és ott végezte vele rendkívül érdekes kísérletét; különösen a hangyának a fény kü önböző árnyalata iránt megnyilatkozó viselkedését figyelte és írta le. *Lubbock*-nek sok követője akadt — s méltán. Ismerteti őket *Wassmann*; *Forel* dr. pedig a svájci hangyák szokásait tárgyalta. Legújabbban *Escherik* dr., a hangyák nagynevű bűvára rendkívül

érdekes megfigyeléseket tett, a melyekben megtalálta a hangyák szellemi működése és fiziológiája között a kapcsolatot. Fejtegetései új fényt derítenek a szorgalom mintaképe: a hangyára s megvilágítják az ő ügyes-bajos gondjait, egész háztartásukat. A hangya emlékezőtehetsége ritkítja párját, individuális tapasztalataival az ösztönszerű cselekvés magas fokán áll, de nehogy azért a hangyákat miniatűr-embereknek tekintsük, s a bábapolásban, fészeképítésben vagy a táplálék-keresésben napról-napra megnyilatkozó bonyolódott életnyilvánulásait az értelmesség, vagyis intelligencia, avagy tudatos szociális kultúra számába vegyük. A többek között a hangya nagy okosságának kétségtelen bizonyosságul azt szokták emlegetni, hogy a hangya az eléje gördülő akadályok fölé hidat épít olyformán, hogy homokot hint az akadályra és így szépen átbállag rajta. Escherich dr szerint ez az életnyilvánulás korántsem tudatos munka, tisztaság-ösztönük építeti velük a hidat. A hangyáknak ugyanis az a szokásuk, hogy azokat az idegen tárgyakat, a melyeket a fészükből kivetni nem tudnak, homokkal földik be. Éppen így járnak el vándorlásuk közben is. A nagy tisztaságra társaséletük indítja őket; nélküle nem is ismernének egymásra és mit sem közölhetnének egymással, mert az egyes egyének csakis a szaglőrzékük segítségével szereznek tudomást társaikról. Ha por, piszok lepné őket, a szag segítségével való tájékozódás csak bajosan sikerülne. Különösen a tapogatóiknak kell rendkívül tisztáknak lenniök. Hiszen tudjuk, hogy a rovarok a bőrükön lévő tapintószőrrel és a csáppal tapogatnak; a csáp alkalmasint szaglőszervük is. A hangyák is csápjaik segítségével közlekednek egymással a bolyban. Épp ezért folyton-folyvást tisztogatják csápjukat, de testük egyéb részeit is folytonosan nyaldossák s e közben a legfurcsább mozdulatokat teszik, hogy a test porlepte részeihez hozzáférhessenek. Azonban bárhogy csavarodjék és forduljon is a hangya, hátának egyes részeit nem érheti, ekkor aztán egyik-másik társát ösztökéli a segítségre. Ez aztán végignyálja a fejétől kezdve a lába utolsó ízéig.

A tisztaságszeretet ösztönével magyarázhatjuk meg a hangya másik szokását, a melyről czifránál-czifrában vélemények keltek szárnyra. Ez a szokás: a temetkezésük módja. Azt beszélük róluk, hogy elhalt társaikat külön temetőbe viszik, s ott szépen sorban-rendben helyezik el a holt tetemeket. Am a hangyáknak korántsem az a szándékuk, hogy halottaiknak utolsó nyugvóhelyet szerezzenek; tisztasági ösztönük — hisz minden hulladékot gondosan eltakarítanak a fészekből — készíti őket arra, hogy halottaikat eltakarítsák és valamely helyre elvigyék. Rendkívül nagy a védekező ösztönük; ezzel megszerzett tapasztalataikkal valóságos közbiztossági apparátust szerveznek nőstényeik és bábjaik védelmére. Fészük bejáróihoz és kijáróihoz a dolgozókat állítják oda örökök; ha ellenség közeledik, azt ezek vészjelekkel közlik a társaikkal, vagy pedig csápjaik ideges csapkodásával figyelmeztetik pajtásaikat a közeledő veszedelemre. Védekezésük közben a hangyák sokféle módon viselkednek. Ha támadás éri a fészket, egyesek nagy elszántsággal rontanak neki a betörőnek, mások a veszedelemben lévő bábok mentésére sietnek. De vannak olyanok is, melyek nagy hirtelen megszöknek, vagy elbujnak — ezek a gyávák — mások meg mozdulatlanul maradnak,

halált színlelnek — miként ezt a rókánál, vagy a rovarok világában az istenke tehenénél látjuk — s így igyekeznek megmenteni az életüket. Vándorlásuk, kivonulásuk közben sincsenek a hangyák mindig egy véleményen. Egyesek nagy örömmel indulnak a procezióra, — mások meg inkább otthon akarnak maradni a régi fészekben. Am ez korántsem sikerül nekik, mert azok a társaik, a melyeknek nagy örömük telik az utban és új otthon, új fészek építésében, odasimulnak a lustákhoz: csápjaikkal simogatják, czirógatják, majd a hátukra kapják őket s így indulnak sűrű csapatokban az új otthonba.

A hangyák korántsem szánalomból czipelik magukkal a társaikat, mert az elszállított hangyák nem gyöngék, sem betegek, sőt akárhányszor erősebbek, nagyobbak, mint az őket czipelő pajtásaik. A jótékonyt is ismerik; ennek a rovására rohadjuk amaz eljárásukat, hogy eltévedt, tájékozás híján levő társaikat visszavezetik, odakalauzolják a fészekhez.

Az emberi irgalom megnyilatkozásához közel viszi a hangyákat az a tény, hogy ők is ápolják betegeiket. A beteg állatocskát nagy gonddal lenyalják, megfordítják s csak újra lenyalják és csápjaikkal végigtapogatják, megvizsgálják. Ezzel a gyógyító móddal a különben feltétlenül elpusztuló kis társukat csak újra — a talpára állítják. Hogy a hangyák többször még ügyet sem vetnek a betegek, vagy a sebesültekre, ezt persze mondanunk sem kell. A hangyaállamnak játéka is vannak. A hangyák akárhányszor különböző felvonulásokat, masirozásokat végeznek, a melyeknek tulajdonképeni célja nincs is, s alkalmasint csak arra valók, hogy a felesleges izomenergiától megszabaduljanak. Sokszor csupa játékból birokra kelnek egymással. huzzák, vonszolják, majd a földre teperik egymást. Azután abba hagyják a harcot, hogy azután csak újra hozzáfogjanak. Olykor-olykor meg egy-egy hangyapár valamely szalmaszál birásáért verekszik egymással, miként a kis macska játszadoz, ugrál hogy a lapdát megkaparíthassa.

A furfangos galambok. Hogy a mi szelid kis házigalambjaink nincsenek minden intelligenciának híjával, azt már többször megfigyelték. Egy ismert galambtenyésztő most galambjainak egy mulatságos furfangjáról számol be egy állattenyésztési szaklapban. Egy nap észrevette ugyanis, hogy nem messze a házatól egy vidéki kocsi áll, a gazda a közeli korcsmában időzött, míg a lova a nyakáról lelógó abrakos tarisznyából dőzsölt. Az evés közben elég bőven potyogtak le a zabszemek a földre és egy egész sereg galamb vigan lakmározott belőlük. A ló csakhamar jó lakott és a zabszórás ezzel megszűnt. A galambok ezzel látszólag nem voltak megelégedve és csoportokba verődve, úgy látszik tanácskoztak azon, hogy miként juthatnának újra a jó falatokhoz. Egyiküknek valószínűleg jó ötlete támadhatott. Felberzestette tollait és egy merész röpüléssel a ló orrára szállt. A ló ijedten kapta fel fejét és ez önkénytelen mozgás következtében a tarisznyából egy csomó eleség hullott ki. A galamb mindaddig ismételte ezt a manővert, míg majdnem az egész tartalma a tarisznyának a földre nem hullott. Időközben ő és pajtásai megelégedten szedgették fel a szemeket.

SZÉPIRODALMI RÉSZ.

Végzet.

(Folytatás.)

Ferke a Bakony erdejében kitünő hadi iskolára talált. Az ifjúból mihamar a harczok férfja lett. A német felverésében, megkergetésében, német fejek szedésében senki sem volt olyan serény mint ő. Lassan eljutott a hire Thököly főbb tisztjeihez is s egyszer csak elhívták a fősereghez. Kisebb-nagyobb csatát vivott eleget, ott volt Bécs alatt is, ahol össze-roppant a török hatalma és ezzel együtt letűnt Thököly és a magyar szabadság csillaga is.

Ettől fogva már csak a kuruczok legkeményebbjei maradtak a fejedelem megtépett zászlója alatt. A nagy része meghódolt a németnek, beállt a császár kenyerére. Ferke, aki már ekkor Bárándy hadnagy volt, szomoruan tapasztalta, hogy a kezére bízott csapat napról-napra fogyatkozik s mind maguknak, mind fejedelmüknek már bujdosás a kenyere. Hogy ő is a császár seregébe álljon, attól a szörnyü emlékek egész világa választotta el. Egyszer csak felzendült a szél szárnyain a nóta a bujdosó Thökölyről: »Elment az én Uram idegen országba!»

Ferke maga is erre határozta magát, aki embere még volt, attól keserves könnyűllatások között elbucsuzott, azután megindult Törökország felé. A határon eladta lovát, kardját, nyalka kurucz ruháját, csak pisztolyait tartotta meg.

Itt hagyta a hazát, amelynek szabadsága elbukott, népe a hóhérok kezére került, itt hagyta szeretteit, hugát a maga kezével ásott sirban, apját talán valamelyik csatamező porában, vagy német rabságban. Nem kapott róla egyszer sem híradást. Ment az idegenbe, a bizonytalanságba, csak haloványan élt még a remény a szívében, hátha felderül még a kuruczok napja, hátha megépül még a magyar szabadság. Önmagával már nem törődött.

Vigyázva haladt most már tovább. A Száva mentén bevette magát az erdőbe. Ott nagyobb bátorságban volt, mert az utakat ellepték az ide-oda vonuló török csapatok. Végre feltűntek Belgrád tornyai.

Egy parti halászember jó szóért szívesen átvitte a vizen. A város alatt kikötöttek. A halász bement a városba eladni a magával hozott halat, Ferke azalatt vigyázott a csónakjára.

A halász nemsokára megtért, hozott magával pénzt, meg Ferkének való jó híreket. Elmondta, hogy a város tele van kereskedőkkel, a vár meg átvonuló csapatokkal, könnyen találhat alkalmat, hogy a birodalom belsejébe, vagy akár Konstantinápolyba is eljusson. Aztán elbucsuztak egymástól. Ferke befelé indult a városba.

A Duna partján végig katonák táboroztak, némelyik utrakészen, mások meg épen érkezőben voltak. A magyarországi vert seregek maradványai voltak, itt azonban már biztonságban érezték magukat s rendbeszedődtek. Valamivel beljebb a bazár körül nagy sokadalmat talált. Elmélyedve bámulta a tarka népet, mikor egyszerre magyar szó ütötte meg a fülét. Nem nagy ritkaság volt ez itt, de Ferkének mégis szívébe nyillalott annál a sokféle

elérzékenyítő körülménynél fogva, amelyek itt körülvették. Előbb kissé távolabbról szemügyre vette a beszélőket, aztán közelebb lépett. Törökös uri rendű ruhába öltözött idősebb férfi alkudott ott egy barnaképü székely kupeczcel. A ló ott ficzánkolt, ágaskodott a kezében tartott kantárszáron; szép arab-vérü erdélyi ló volt, amelyekről akkor híres volt Erdély, az urról nem nem igen lehetett tudni magyar-e, török-e, mert ez időtájt a magyar urak is, különösen az erdélyiek, igen törökösen öltözködtek.

Ferke hozzájuk lépett, megemelte süvegét s tisztességtudóan engedelmet kért tőlük.

— Látom kendek is magyarok, hazámfiak. Itt ebben a nagy idegenségben, bűnül ne vegyék, gondoltam megszólítom kendteket, ha valami jót hallanék kendtektől.

— Azt ugyan öcsém nem igen hallhatosz, jobb, ha nem is kérde. Jobbat nem mondhatnánk, mint amit magad is tudsz, rosszal meg minek tetézzük.

A székely csak bólogatott erre a szóra, aztán elkezdett babrálni a lova kötőfékjével. Igen elgondolkoztak mind a hárman s nagy elfogódottságukban csak a földet nézték. A csendet az öreg ur törte meg.

— Hát te öcsém honnét vetődtél ide?

— Bujdosó katona vagyok, a fejedelem zászlója alatt harczoltam, amíg ránk nem szállt a német sas.

— Engem is felégettek egynémely gaz ráczok, akik a némettel futtak egy követ, nos rajtunk ütöttek ami szép Erdélyországunkban — veté közébe a székely — Azóta kell járjak vásárról vásárra, hogy kupeczkedéssel szerezzem a kenyerem. Pedig azelőtt csak paripának vettem a lovat, nem vásári portékának. De azért most is ott van a szekerem derekában a fringia, kerül fordul még előrántom, de akkor nem teszem le, míg a szabadságot ki nem vivjük. Csak egyszer kerüljön még fel a mi csillagunk, tudom nem hallgatunk mi senkire sem. Mi magunk kirostáljuk a németei. Erdélyből, aztán a többit végezték a többiek. Mi elvégezzük a magunkét. Mindig el is végeztük.

— Hát édes atyámfia, szólalt meg Ferke, késő bánat eb gondolat.

— Igazat mondtál öcsém, szólalt meg az öreg nemes. Jó magam is már annak köszönhetem, hogy itt vagyok idegen földön, idegen kenyéren. Magam is voltam nyalka-vitéz, aztán bujdosó katona, most meg vagyok nagy ur szolgája. Egy török urnak vagyok a lovászmestere, uri sorban élek az igaz, nem igen érzem, hogy szolgája vagyok valakinek. Hejh de azért sok nehéz sóhaj szállt el keblemből arra felé.

Itt átmutatott a Dunán, aztán busan legyintett a kezével.

— Hagyjátok el, nem épülünk mi már meg a sokféle nyavalyából. Egyszer csak megesz egészen a német bennünket. Én eleget reménykedtem, eleget buslakodtam sok csalatkozásomon, mind hiába. Meglátjátok, ti többet értek-e el?

A szomorú beszélgetés abban maradt. A vásár a lóra megkötődött, a székely felkapott szekerére aztán elindult bérczes hazájába. Az arczáról sötét dacz, látszott, amint elköszönt. Bizton hitte, hogy lesz még dolga a fringjának.

(Folyt. köv.)

Megtámadhatatlan
kötvény.

50% nyereségy-
részesedés.

„Dordrecht“

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Engedélyezve az 1873. évi november 10-én 21. sz. a. kelt királyi
dekretummal.

Részvénytőke 4,000.000 korona.

Magyarországi fiók :

Budapest, V., Marokkói-utca 3.

Igazgató :

Robitsek Henrik Ferencz.

A „Dordrecht“ az egyedüli társaság,
mely törvényesen kötelezte magát,
hogy
magyarországi üzletének díjtartalékait
magyar értékekben helyezi el.

REFERENCZIÁK :

Magyar általános hitelbank,
Pesti magy. kereskedelmi bank
Budapesten.

Kedvező feltételek.

Jutányos díjak.